

Első évfolyam. 36. szám. 1877. december 7.

DÉLIBÁB.

Heti lap a szépirodalom és művészet köréből.

Kiadó és főmunkatárs:

Gróf Csáky Aloncz.

Szerkesztő:

Dengi János.

Rendes munkatársak:

ABAFI LAJOS, AIGNER FERENCZ, ARADI JÓZSEF, AUCUN, BÁTORFI LAJOS, BENEDEK SÁNDOR, BÓHM ADOLF, CSALOMJAI, CSENGEI GUSZTÁV, DARMAI VIKTOR, DOLINAY GYULA, ERDÉLYI MIKES RÓZA, ERŐDI DÁNIEL, FÖLDVÁRI ISTVÁN, HAJGATÓ SÁNDOR, HAMAR LÁSZLÓ, HANG FERENCZ, HEVESI JÓZSEF, HOFFMANN MÓR, E. ILLÉS LÁSZLÓ, ILLYÉS BÁLINT, KÁRPÁTI KÁROLY, KERESKES SÁMUEL, KORODA PÁL, E. KOVÁCS GYULA, KOMPOLTHY TIVADAR, LUKÁCS ÖDÖN, MAJTHÉNYI FLÓRA, MÁRKI SÁNDOR, MÁRKUS JÓZSEF, MENDE BÓDOG, MOLLER EDE, RUDNYÁNSZKY GYULA, V. SÁRFFY IGNÁCZ, SIPOS SOMA, SÓLYOM JENŐ, SZABÓ ENDRE, DR. SZABÓ DÁVID, DR. SZEMÁK ISTVÁN, IFJ. SZINNYEY JÓZSEF, VAJDA VIKTOR, VASS JENŐ, GR. VAY SAROLTA, VÁRY GELLÉRT, WÜHRÉ JAKÓ.

Megjelenik minden pénteken.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . . . 6 frt.
Fél évre . . . . . 3 frt.
Negyed évre . . . . . 1 frt. 50 kr.

Előfizetések, reclamatiók, vidéki levelezések, talányok, a talányok megfejtése, tréfák és adomák s a vegyesek rovataiba szánt közlemények a kiadóhoz, a lap beltartalmát illető kéziratok pedig a szerkesztőhöz küldendők.

Kiadó hivatal: Varga-utca 2256. sz.

Szerkesztői iroda: Szent-Anna-utca 2536. sz.

DEBRECZEN,

NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1877.

SAKKTALÁNY.

Brett Idától.

Megfejtendő lóugrás szerint.

tott?	ha	a	fel	lo	szi	kár	föld
kár	pi	Ha	nes	vér az	De	vány	vagy
rasz,	la	tól.	lóbb!	be	nel	szi	A
ros	ha	m esd	szi	pá	ta	az	hó
hull	Me	Fe	gasz	te	azt!	kedj!	az ő
rasz	lék	sziv	Tom	hér	vi	sza	Vér-e
lyet	fa	gul	te	a	sza	áll	ned
Sár	A	itt	vagy	tan	szi	mott	kedj..

SZÁMREJTVÉNY.

Margulit Josefától.

- 5, 11, 7, 4. Nagy összeg
 2, 5, 4, 7, 8. Palotákban több is van
 1, 6, 8, 1. Mosolyog s pirosodik fájával.
 16, 6, 19, 18. Néha vagy gyakran gond za-
 varja

2, 3. Sok nőt és férfit foglalkoztat.

- 15, 3, 17, 18, 6, 19, 18, 15. Jó ha ezt is megtanuljuk
 9, 19, 11, 12, 13. A nők kedvencz díszé
 12, 11, 16, 17, 18, 6, 18, 19. Sok szív általa lett rommá
 1—19. Ifjakat ezzel vigasztalnak.

Megfejtési határidő december 21-e.

A „Délbáb“ 34-ik számában közölt sakkdalány értelme a következő:

Mult jövő és jelen.
 Felejtsd el!
 Felejtsd a gyászos multakat.
 Az elvihartzott gondokat,
 Gyászos multnak
 Viszsza gondolása,
 Elvihartzott
 Kinok sarjadása,
 Ne vizsgáld
 Jövődnek titkos fátyolát,
 Ne kérd holnap mit hoz reád,
 S tán ha vést hoz;
 Átkos éjelébe;
 Sziklaként állj
 Sorsod ellenébe
 Felejtsd el!
 Multnak jövőnek gondjait
 Szedd a jelen virágait,
 Mult jövő csak
 Kinokat teremnek;
 Szedd gyümölcsét,
 A boldog jelennek!

A számrejtvény pedig: „Magyar Nábób.“

Helyesen a következő t. előfizetőink fejtették meg:
 Opris Katinka, Kubinyi Izabella, Babos Szidónia,
 Buday Vilma, Margulit Jozefa, Brett Ida, Jakó Pi-
 roska, Tucsny Irma, Hoffman Vilma, Erdésy Jozefa,
 Peterdy András, Kálnoki Matild, Püspöki Zoltán, Tóth
 Katinka, Fenyvessy Aranka, Böhm Serafin, Kövesdy
 Mariska, Weisz Nina, Komjáti Piroska, Hevessy Géza,
 Vass Flóra, Kádár István, Kovács Erzsike, Putnoki
 Ilon, Hegyesi Etel, Markus Béni, Nagy Ignác, Sztan-
 csek Ilona, Derekasy Etelka.

Szerkesztői üzenet.

A haldokló hatyu. Tanulóknak igen, de nem közönségnek való.

S. K. „A bőrönd tolvaj“-t ha jobbat nem küld — mint annak idejében mondtuk, — későn fogjuk közölni. Egyáltalában jobban tenné, ha másat küldene helyette, mert nekünk teljes átjavítására se kedvünk, se időnk. Tárczacikkeket szivesebben veszünk. Egyebekről már ez évben nem intézkedhetünk; ezekre nézve különben vegye tudomásul, hogy mi nem azt nézzük, mennyit és hol, hanem hogy mit produkál valaki.

Á. F. Diszpéldány 2 frt. A M. G.-féle szivességet köszönjük.

A hajóhoz etc. Ezt tettük a másik helyébe. S nem volna ott még jobb?

Ipolyvölgyi. A fordítás darabos, erőltetett; az eredetiek gyöngék.

S. S. Budapest. A jövő számban.

A fekete szekrény. Megjött.

X. Kecskemét. Érzelmek még zavarosak, gondolatai kuszáltak, technikája kezdetleges. Ha kedve van hozzá, folytassa, de tanulmánynyal!

DEBRECZENI SZÍNHÁZ.

(K.) **Nov. 23-án** szintén másodszer: „**Petaud király udvara.**“ A meglehetősen sok tuzástól és a tökéletesen felesleges rögtönzésektől eltekintve igen-igen csinos és élvezetes előadásban részesültünk. A szövegről nem igen van mondanivalónk, ha csak az nem, hogy a darab e tekintetben méltó társa ama számtalan operetteknek, amelyek minden czél és összefüggés nélküli haszontalanságokkal telvél. De egyrészt a jó zene s a pompás énekrészek, másrészt ama körülmény, hogy ez irányban ugysem vagyunk valami nagyon elkényeztetve, feledtetik velünk e hibát és azért, sokszor pedig talán éppen azért, jól mulathatunk, amint mulattunk ez alkalommal is.

Nyilvay Irma és Alszeghy Ilona nagyon szeretetreméltóan játszottak és kitünően énekeltek. — Duettjeik oly tetszésben részesültek, hogy a közönség szinte elfelejtett tapsolni. Valóban Nyilvay Irma játékában és énekében — még erősebb műbirálati szempontból sem találhatunk semmiféle kifogást. A férfi szereplők, mint említettük, többé-kevésbé túloztak, bár az ilyes darabokban sok elnézhető és Szabó Bandi, valamint Kunsági olyan pompás falusi királyok voltak, mint annak a rendje.

ELIBÁB.

Meti lap a szépirodalom és művészet köréből.

Tartalom :

1. A tengeren. (költemény) Kompolthy Tivadartól.
2. Utazási szédélgés. Hackländer F.-tól.
3. Természeti és művészeti szép. V. Sárffy Ignácztól.
4. Schillerből, (költemény) Marquis Jean d'Or-tól.
5. Megnyitó beszéd a Csokonay ünnepélyen. Géresy Kálmántól.
6. Hogyan keletkezett a francia klasszicizmus? E. Illés Lászlótól.
7. Irodalmi és művészeti hírek.
8. Tárcza: Budapest. (költemény) Földváry Istvántól. A szakál a világtörténelemben.

A TENGEREN.

Csak folynak lassan-lassan
A szomorú napok!
S letűnnek mint az árban
A haragos habok:
Egy boldogabb jövőnek
Szép délibábja int;
A fény vakít, de lelke
Csak égbe vágy megint....

Túl, át az Óceánon,
Az aetherek felett —
A szerelem reménye
Ragadja szívemet!
Fényes egékbe szárnyal
S ha a nap újra vál:
Az álom angyalával
A csillagokba száll!

Kompolthy Tivadar.

UTAZÁSI SZÉDELGÉS.

— Csevegés. —

Irta **Hackländer F. V.**

(Folytatás.)

Igen — utazási szédélgés — rettenetes! Betegség, hol és hogyan keletkezettél, ki ad gyógszert nekünk e rettenetes baj ellen? Rettenest, nemcsak magára a betegre, de az érző nézőre, a patiens családjára, hátramaradottjaira nézve is, kiknek azonban egy reményük sincs gazdag örök-

ségre, mert noha az utazási szédélgés a legveszedelmesebb aszláz neméhez tartozik, letolyása mégis csaknem sohasem halálos, feltéve hogy egészen különös körülményeknek kellene összetalálkoznia, mint például egy gözhajó nem lehetetlen elsüllyedése vagy két vasutnak már gyakran megesett összeütközése. Ellenben az utazási szédélgés gyakran a beteg kedélyére hat, mialatt elidegeníti őt a solid házi szokásoktól, többnyire görhessé teszi, erőit minden irányban igénybe veszi. E rettenetes betegség első symptomái erős felnőtt embereknél, a napi újságok gyakori falása, a nyomott sorokban való nyugtalan kutatás, a tekintetnek látható örömteljes felvillanása, miután megtalálták azt, amit kerestek: hogy ugyanis nagyszerű előkészületek vétettek fogamatba Heidelbergben a német juristáknak, Eisenachban a német erdészeknek, Hildesheimban a német tanítóknak, Berlinben a német természetvizsgálóknak, Bécsben a német pénzügyi szakembereknek, ott hol torna-intézetek és dalárdák vannak, a német tornászok- és dalmokoknak, sehohsem a német íróknak, a Nesenbach partjainál a német művészeknek, Münchenben a német serfőzőknek, Stranbingban a német molnároknak, bizonyos fürdőkben a német kalandoroknak, Hildburghausenben a német köszörősöknek, különféle helyeken a német enyvcsinálóknak s egy legközelebb megjelölendő városban a német hóhéroknak elfogadására.

Igen, e hirdetések, melyekkel az újságok hasáb-számra vannak megtömve, képezik a kezdetben csak szórványosan, de rövid idő alatt járványosan fellépő utazási szédélgés miasmáját.

Kezdetben e betegség gyakran különös módon annak teljes eltagadásában nyilvánul, mint

Valóban fiatal vagy korosabb fiatal hölgyeknél valami ismeretlen után való vágy alakjában lép fel az utazási szédelés; az erdő friss illatja-e az, mi felindult lelkök előtt lebeg vagy egy csöndes tó tiszta árja, egy népes sétány lármás világa, megtöltve gazdag toilette-ekkel, epedő, halvány fiatal emberekkel, szöke fürtű honfiakkal, sötét színű lengyel grófokkal, barnult, mesés gazdagságu portugálokkal? ki tudja? — s ha magatok tudnátok is, mégse mondanátok meg, magatoknak is alig vallanátok be.

A szenvedő hölgy csak azt tudja, hogy másutt szebb élet lesz, mint a komor utczában, ahol lakik, háza szűk szobácskájában — pálmáról álmodozik — tekintete előtt házak és falak mérhetetlen távolba nyílnak vagy egy csöndes völgyre —

„Ha hallom a malom zúgását
Mi kéne, nem tudom!”

Talán valóban nem tudja s ez az egyetlen eset, ahol még marad remény, hogy az utazási szédelést első jelenségeiben elnyomja; de ha egyszer élvezte a földi boldogságot, ha megízlelte a pompás fürdői élet édességeit, ha részt vett ama felejthetetlen szép kirándulásokban vizen és szárazon, a meghitt equipage-ban vagy kéz a kézben vele együtt bolyongva a mezőkön vagy szoroson mellette rázós parasztkocsin, makranczos száron az ő karjától tartva vagy vele evezve

tonái hosszú czopfját levágtatja, mielőtt a francziák s angolok ellen háboruba küldte; mert midőn a mennyei birodalom vitéz katonái megfutottak, a szövetségesek a megfutamodottak czopfjaiba ragaszkodtak s százával fogták el a bátor harczosokat. Az újabb időbeli harczosok nem szeretik a sima arcot, mint a macedoniai király legyőzhetlen serege, a szakállal tekintélyüket akarják növelni s rendszeren a főhadvezér szakállát tekintik mintául.

A középkor szelleme teljes ellentétben állt a szakállal s ha régi emléklapok, szobrok s festményekből következtetnünk szabad, a sima arc volt az általános s a szakál csak kivételes; a bajusz Németországban csak nagyon ritkán fordul elő s a középkor izlésével teljesen ellenkezik. Sőt volt reá eset, hogy szakált hordani rendőrileg megtiltották s viszont, midőn büntetésből viselni kellett. Természetesen két kivételes eset van: az agg kor és a méltóság. A legmagasabb rangúak s a fejedelmek nem ritkán hordtak rövid teljes szakált; különösen a XI. század óta úgy a papi, mint a világi hatalmak kitüntetésül szolgált. II. Henrik császár, Rótszakálu Frigyes s a pápák közül nagyon sokan szintén viseltek szakált. Mig a többiek: püspökök,

a könnyedén tovasikló ladikban, akkor — ha megérkezik az idő, mikor a madarak délfelé vonulnak akkor, noha az utazási szédelés csak a leggyengébb előjelekben lép fel imitt-amott szórva nyosan, érezni is fogja már hatalmas hatását s megkapja mindenesetre a betegséget.

(Vége köv.)

TERMÉSZETI ÉS MŰVÉSZETI SZÉP.

V. Sárffy Ignácztól.

(Folytatás.)

Nem mondjuk ezáltal, hogy az emberi kéz alkotása nem volna képes bámulatot gerjeszteni, sőt igen, de az ilyképen megalkotott dologban mi sohasem annyira az anyagot és készítményt, hanem inkább az ésszt, mely a kéznek így és nem másképp teremteni diktálja, csodáljuk. Minden szép magára a szellemre vonatkozik vissza, csak ez az, mely alkotóként szerepel, mint az istenség képmása; a gyarló test csak közeg. Magát az embert, mint a természet egyesét, lehetetlen meg nem bámulnunk, mert azia teremő erőnek oly csodás remeke, melyet egyebütt az élettelen tárgyak sorában lehetetlen felfedeznünk. Azért az aesthetikai szép keretébe ezt be kell fogadnunk nemcsak azért, mert alkotó ereje gerjeszti fel bennünk az izlés fogalmát, hanem mert ő maga egy természeti bevégezett tükély. Nagyon jól van azért kifejezve, hogy „a természeti szépek alatt mindazt értjük, mi térben és időben megjelen, — a szerves és szervetlen testek világát, hova tehát magát az em-

lovagok, polgárok és pór simára borotválkoztak s a borbélyoknak nyomoru társadalmi állásuk mellett is valószínűleg jobb dolguk volt akkor mint most. Minden keresztes vitéz, Bouillon Gottfried, a toulousi Raimund, a szép Tankred s valamennyi társak simára borotvált arczzal mentek a szent hadjáratba. A búcsujárók és bűnbánók, kik csak a legszükségesebbekkel táplálkoztak, minden szál hajacsát, minden szál szőrt, melyet a természettől nyertek, megnövesztettek; a szent atyák ezáltal persze éppen oly férfiakhoz voltak hasonlóak, kikkel vallási szempontból éppen ellenkezők valának, kiknek azonban életmódjuk éppen úgy nem engedé meg, hogy arcaikra több gondot fordítsanak, ugyanis rablók, gyilkosok s a gyűlölt zsidók. A zsidóknál az erős szakálnövés általában föltűnő; s a lengyel zsidók ezáltal egész közmondásosakká lőnek.

A szakálnak különben minden országban megvolt a maga divatja és története. A franczia és angol királyok egész VIII. Károlyig és VII. Henrikig csupasz arczuak, valamint kortársaik is a burgundi herczegek, sőt még III. Frigyes és Miksa német császárok alatt is (1440-től 1493- és 1519-ig) egészen szakáltalanok. A reformatio alatt kezdték csak általánosabban a szakált

bert is tetteivel bele kell számitanunk. Ez a világ roppant tárgya az isten művészi kezének bélyegét viseli s úgy egyesekben mint elkülönítve a leggazdagabb forrását képezik az emberi élet gyönyörének.

Álljon előttünk az egész természet. Ennek harmoniai alkotása már magábanvéve elbájoló; a térnek és időnek, nemkülönben az időszerinti fejlődésnek szabályos egymásutánja s a legkisebb részletekig pontos egyöntetűség az, mely bennünk a bámulat legnagyobb mérvét kifejti. A világegyetemnek törvényei, melyen az emberi ész annyit okoskodott, míg kiböngészte a valódit egy egész tudománynak alapköve lett s nekünk figyelmes tanulmány után be kell ismernünk, hogy ennek alkotása az emberinek törpesége mellett szinte lesújtólag hat. El kell ismernünk, hogy van valami hatalmas rendező, mi a végetlen rendet úgy kezében tudja tartani s a teremtésnek ezen elismerése már magában véve egész mély aesthetikai rendszert gyújt fel bennünk. Igen! mert megtanuljuk általa ismerni s becsülni a természetet, lelkünkben marad, hogy a természet országainak legcsekélyebb részletét kell valami lénynek így gondozni s teremteni, elismerjük hogy van — isten. Nem mondhatta azért a széplelkű G a r a y vak képzelettel e fönséges sorokat:

Istent imádja minden, mert van isten!
A földön, égen s minden tengeren;
De hol, minő alakban s mint imádjuk?
Csak megimádjuk, — én nem keresem.

A férfiu az ész szövétnékével
Meg fogja lelni mindütt istenét
Meg a nyiló tavasznak életében
S meg, hol a téllal sirba száll a lét.

hordani; VIII. Henrik angol király egész rövidre nyitette; Leánya, Erzsébet nagy barátja volt a szakálnak; az olyan szakál, minőt Shakespeare arczképén látunk, volt a legnagyobb gyengéje, Essex, Leicester és Raleigh ily kecskeszakállal udvaroltak neki. A harmincz esztendő háboruban mindenféle szakál divatos; Moscherosch azt mondja a szakálról:

„Minden reggel tüzes vassal kinozzák és gyötrik: ma körszakálnak csinálják, holnap fölgöndörítik, aztán felborzolják, más kecskeszakált és ismét máskor, kaesa farkát, török szakált, spanyol szakált, olasz szakált ismét kiszorította, aztán a czopf is majd egy egész századig tartotta számüzve: csak a francia forradalomban lett újra divatos 1789-ben, midőn a borotválásra ép oly kevés idő jutott, mint a hajfodorításra. A haj vagy hosszú fürtökben veré a nyakat vagy torzonborzon a homlokra csüngött; egy ilyen ugynevezett „Titusz fő“ fésűt nem igényelt; csak az ujjak szolgálták időnkint fésű gyanánt valamint a bon ton-hoz tartozott lehetőleg szennyes és kopott ruhába öltözni. A Titusz-főhöz természetesen szakál is kellett s hogy éppen „a szabadság, egyenlőség és testvériség“ idejében támadt föl a szakál, az nagon is megmagyaráz-

Szavát megérti a dörgő vihartól
S a kis pacsirta zengedelmiben,
A büszke tölgyben és szerény virágon
A föld ürében s sziv redőiben.

Minden, mi a természetben van, legyen az élő vagy élettelen, hallgatag vagy ténykedő, az ember legmagasabb fokú bámulatát kelti föl. Nem akarunk e helyen materialistikai értekezésbe bocsátkozni, de úgy hiszem, még azok is, kik az egész természet létét atomok s tömecek alakulásaiból vezetik le, elismerik, — vizsgálva mélyen ezt a bámulatot rendszert, mely a természetben van, hogyha nem is semmiből jött létre ez óriási mindenség, de kell valaminek lennie, mi az atomok létesülésében közre munkálkodik, kell lenni valamely felsőbb hatalomnak. És az ember ily gondolatoknál elmélyed megbecsülésébe ama rendkívüli szépnek, mi a természetben meg van.

Minden, a természetnek kigondolható alakja felvétethetik az aesthetika körébe, sőt fel is kell venni, hogy a világegyetem mindensége átöleltethessék, azért nagyon helyénvalónak találjuk, hogy a széptan a világ összes tüneményeit: a mozgást, szint, fényt, hangot, az elemeket, szóval minden létezőt felvett tárgya keretébe, mert ezeknek mindegyike olyan, mi az emberben a lelki hangulat mélységét és eszmélkedést idézhet elő.

Nézzünk pl. egy kis rovar. Ennek kis, de bámulásig tökéletes alkotása, lehetetlen, hogy érintetlenül hagyja az ember lelkét. A gyönyörű hang elbájol, a szép szín meglep, az elemek nyugvása és csöndje vagy bős harcza elbájol vagy az iszonyig megreszkettet bennünket.

A lángeszű Diderot, D'Alambert. Vol-

ható, hiszen a reformáció idejében is a kornak általános szabadság utáni vágya engedett neki szabad növést.

A császárság és a restauratio korában ismét eltűnt a szakál, csak az 1830-adiki forradalom után maradt meg aztán egész máig. Évről, évre jobban kedvelték s ellensége a czopf teljesen kihalt. Hanem a szakál és a bajusz meg ma sem jelent meg az egyház szószékén, mert még most is inkább divatnak tartják, mint a tisztelet jelének. A pofaszakál ellenben a papság méltóságának jelvénye; igen loyális és legitim, ellenben a teljes szakál, ha nem is szabadelvű republikanus, még is annak tünik föl. A divatos angol szakál, mint ismeretes, két oldalt egyenesen hosszan lenyulik. A yanke ellenben szakált csak az állán visel s arczát különben egész simára borotválja.

A dandy pedig éppen megfordítva: állán kiborotváltatja s a diszes barkó alakban engedi, hogy ékitse. A hölgyekre — mint látszik — ez bir a legnagyobb hódító erővel. Gyönyörű is ez valóban! Különösen... magyar ember arczán?!

— i.

t a i r e, Frankhon e három nagy naturalistája egyik sem mondja ki, hogy a természetnek roppant alkotása nem indítaná az embert mélyebb gondolatokra, sőt ellenkezőleg, szerintük: „a természetnek tanulmányozása a legalkalmasabb anyag a szép iránti érzékek fejlesztésére, terjesztésére, mert annak a csodálatig hű elrendezése a lelket érintetlenül nem hagyhatja.“

Ne támadjanak meg állításunkért a jelen korszaknak azon követői, kik a világegyetem szépségét mind, nem sorozták be aesthetikájuk sorába, mert azon elv, — hogy egyesekben vélik feltalálhatónak a szép eszméjét, nem egészen helyes. Az aesthetika terén bele kell olvadni mindennek a dologba, mi csak a szépség bélyegét magán viseli. — Ha egyeseknek izlése csakis egyesekben s nem a világegyetem szépségeiben gyönyörködik, szépsézete sem lehet általános; holott annak bármely irányu kifejtésére az egész aesthetika alkalmazható; azért azon tudat, hogy a szép ismeretét egyesek különféle dolgokban keresték, nem vezet helyes ismeretre. Mi nem helyeselhajjuk azt, hogy P l á t ó az alak és tartalom különbségét, M e n d e l s o h n a tökély érzékiségét, W i n k e l m a n n csupán az istenséget, B a u m g a r t e n a változatosság és egységet tarták egyoldalulag a széptan műiskolájának, mert az ő elvök itt nem általánosságon alapult, minek pedig, hogy kiki helyes aesthetikai ismeretre vezetessék, úgy kell lennie és nem másként.

(Vége köv.)

SCHILLERBŐL.

1. A törvényhozókhoz.

Állítsátok csak, hogy egészben az ember a jognak Kívánója! — Egyes ténny ne kutassatok ám!

2. A lefordított fáklájú genius.

Bár kialudt fáklájával kedves lehet, — ámde Drága urak, a halál mégsem oly aesthetikus!

3. A múzsák kegye.

Meghal a fény a filiszterrel. Mig, mennyei múzsa, Aki szeret s te szeretsz — mind örökéletű lesz.

4. A legjobb alkotmány.

Azt hiszem, abból áll, hogy megkönnyíti, miként jót Gondoljunk; de azért erre sohsem kötelez.

5. A természet köre.

Csatlakozik birodalmadban minden; bizony, így tér Vissza a gyermekkor képe felé az öreg!

6. A természet három kora.

Életet a mese ad, mig az iskola önt bele lelket; Éltet, amely alkot, értelem ad egyedül.

7. Rangkülönbség.

Rang van a lelki világban is. A hétköznapi ember Azt veszi, amit tesz; a nemes azt, amit ér.

8. Zeus Herakleshez.

Istenerőd nem az én nektáramból meritetted :
Istennőd volt, mely megszerezé ez italt.

Marquis Jean d' Or.

MEGNYITÓ BESZÉD A CSOKONAI ÜNNEPÉLYEN.

Az ünnepély, melyet e főiskola tanuló ifjusága évenként a Csokonai emlékezetének szentel, első sorban a kegyelet ünnepélye. Bárhol ünnepeljük is meg e hazában Csokonai emlékét, nem történhetik az olyan bensően, olyan melegen, mint azon városban mely az ő bölcsesjét ringatta, azon falak között, hol költői szelleme először öltött szárnyakat és hogy emléke és az irántai kegyelet nem halványodott meg, azt bizonyítja azon számos és diszes közönség is, mely ezen kegyeletben évenként osztozni kíván. Élete majdnem egy század óta az emberi gyöngeségekből kibontakozva, fényes költői munkássága egy mostoha korban, nyelvünk és irodalmunk iránti önfeláldozó szeretete, minden együtt már közöttünk egy éltető eszmévé finomult, mely az ifju szivekből az örök szépnek cultusát kihalni nem engedi, mely évenként figyelmeztet, hogy azon legalsó légrétegen kívül, melyben a mindennapi élet a maga bajaival, küzdelmével, önzésével s szenvedélyeivel mozog, van egy másik magasabb régiója életünknek — minő szabad birodalom! — ahol az emberiségnek évezredekén át gyűjtött kincsei: az eszmények, az ideálok laknak, ahova menekül, emelkedik mindaz, ami nem nem szereti a föld sarát s porát; és ez a felső légréteg tisztítja meg időnkint friss fuvallatával az alsót. Szerencsétlen az, ki ebben gyönyörűséget nem talál, de jaj annak, ki meg éppen tagadja lételet. Az ótestam. kigyóátka teljesedett azon: hason csúszszálés aföld porát egyed.

De éppen a kegyeletnek ezen közelségénél, fensőségénél fogva, úgy tetszik nekem, hogy ez az ünnepély nem csak a kegyelet, hanem bizonyos tekintetben a számadásnak, beszámolásnak ünnepélye is. A költő, — odahagyva — melyben nyugodott — temetőjének csendes porát, ércszobor felséges alakját vevé magára, közelünkbe jött, hogy bennünket szemmel tartson, hogy megkérdezze az őt ünneplőktől, különösen az ifjuságtól: Boldogabb időnek gyermekei, él és munkálkodik-e bennetek az örök szép, az ideál iránti szeretet, tudtok-e hevülni a költészetért, mely felemel és megvigasztal, a szóért, mely élő és éltető, a dalért, mely gyújt és sebeket kötöz, e hazáért, e rokontalan kis nemzetért, ennek irodalmáért, melynek számtalan martyrjai közé — életemet meg nem bánva — én is számlálom magam?!

A feleletet mindezen kérdésekre egy néma, de szent fogadás alakjában zárjuk és tartsuk meg szívünkben, feleljünk meg rá nem ajkainkkal, nem szóval, hanem egy egész élet munkásságával.

Ha a költő emléke iránti kegyeletünk ilyen elhatározással, ilyen fogadástétellel magasul fel, akkor ültük meg méltóan a Csokonai emlékűnnepélyt!

Géresy Kálmán.

HOGY KELETKEZETT A FRANCZIA KLASZSZICIZMUS?

E. Illés Lászlótól.

(Könyvismertetés. Lotheisen Nándor „Geschichte der französischen Literatur im XVII. Jahrhundert“ című, Gerold és fiánál Bécsben legközelebb megjelent művéről.)

Az utóbbi évtizedek alatt irodalmi izlésünk egyszerre a pongyola felé fordult s megszabadulva a francia gyámság alól, tökéletesen hátat fordítottunk a francia klaszszicizmusnak. Ezen — az irodalomban korszakot képező fordulat egyszerre a poros könyvállványokra helyezett mindent, ami klaszszikus, annyira, hogy mindent szívesebben buvároltunk, igyekeztünk elsajátítani, mint a klaszszikus formát s egy egész nemzedék nőtt fel anélkül, hogy a francia klaszszikusokról nevükön kívül egyebet is tudna.

Az izlés (talán inkább nevezhetnők izlésficzomodásnak) e változása természetesen nem maradhatott kihatás nélkül saját irodalmunkra sem. Míg a század első felében a klaszszikus forma, a csin és kifejezés határozottsága, a korrekt, kikerekített compositio túlnyomó volt, addig napjainkban a pongyolán odavetett forma kezdett divni, annyira, hogy a reakciónak nem lehetett elmaradni. Érezni kezdjük külsejét a klaszszikus formáknak, a világos és határozott kifejezésnek s önkéntelenül abba a korba megyünk vissza, hol ilyent találunk s ez nem más, mint a XVII. század; oda megyünk, ahol a klaszszicizmus hazája, bölesője volt s ez nem egyéb, mint Franciaország.

Ámde a jelen nemzedék már nem ismeri azt a küzdelmet, azt a forrongást, mely a francia klaszszicizmust szülte s annak fejlődési története csukott könyv előtte. Ezt megismertetni, e könyvet felnyitni, tüzte ki a fenebb jelzett mű szerzője feladatául. Mily sikerrel, erre elegendően felelünk az által, hogy szerző e műve által az első irodalomtörténetesek sorába emelkedett s könyve érzékeny hiányt van hivatva betölteni az irodalomtörténeti kézikönyvek terén. Ha alábbiakban átfutottunk az előttünk fekvő első kötetben, mely a soraink élére tűzött kérdéssel foglalkozik, azt hisszük, elég alkalmat nyújtottunk olvasóinknak arra, hogy bírálatot merítsenek a könyv tartalmából. A könyvben gyorsan odavetett, de elegendő és biztos vonással van esetelve a politikai és vallási háttér, melyből az irodalmi jelenségek kiemelkednek s az olvasó soha sem veszti el szeméi elől az eszméket, melyek úgy a politikai és vallási mint az irodalmi eseményeket mozgatják. Egy életteltele festmény előtt állunk, hol az állam hősei és tettei, a vallás és az irodalom kölesönösen egymástól függenek s felvilágosítják, megmagyarázzák egymást.

Az előttünk fekvő töredékben a 17-ik század első harmadával van dolgunk, melyben a szellemi és erkölcsi mozgalom, melynek eredménye a klaszszikus irodalom s XIV. Lajos uralkodása volt, végbement. Még ekkor nem mosódtak el egészen egy hatalmasabb, erőteljesebb korszak nyomai, mint a század második harmadában; Corneille első tragédiájában és Pascal a „Lethres Provinciales“-jaiban több eredetiség van, mint a francziák irodalmának ugynevezett virágzó korszakában, melynek idejét a 17-ik század utolsó harmadára szeretik tenni.

Franciaország a vallásháborúk befejeztével, a 90-es évek elején a máshoz hasonló szellemi és politikai kimerültségben volt, csakhogy akkor az anyagi kimerültség is hozzájárult. A politika, az egyház és irodalom terén csupa kísérletekkel találkozunk az előző időben, végre ki akarták magukat nyugodni, a kísérletekből egyedül fenmaradt, diadalmasan álló csak a monarchia, a katolika egyház s a renaissance műveltsége volt: hármuk közül leghatalmasabb a monarchia, mert ez volt az állam s az államra legnagyobb szükség vala. A monarchia elég eszélylyel birt a vallás és az irodalmat szolgálatába venni, mi azt eredményezte, hogy korán megalapítá a francia állam nagy hatalmát, mely még ma is trónválságok, polgárháborúk és invasiók után is megingatlanul fenáll, mert a nemzet lelkébe vert gyökeret. Ha felületesen tekintjük a dolgokat, úgy találjuk, hogy e helyzet hasonlít Németországnak a 30 éves háború utáni helyzetéhez, azonban a hasonlóság csak külsőleges. Először is Németország romlása sokkal mélyebb volt Franciaországnál, másodsor a német talaj sokkal kevesebb segélyforrást nyújtott a kibontakozásra, mint a francia s végre Franciaország ötven évvel előre volt. S ehhez járultak a politikai előnyök: az államterület egysége és tökéletessége, a természetesen nagyon meggyengült államhatalom öszponosítója s végre egy IV. Henrik és egy Sully. Nem esoda, ha ily viszonyok közt csak félszázadra volt szükség annak kivitelére, mikép más államban, így Németországban két század kellett. Midőn a vallásháború után ötven évvel XIV. Lajos trónralépett, Franciaország tényleg az volt, ami ma: állama, vallása, irodalma megvoltak teremve.

Az 1590-től 1640-ig lefolyt évek Franciaországra minden tekintetben az előkészület évei voltak. Politikailag egyrészt a republikánusok, másrészt a arisztokraták felett meg volt erősítve a monarchia diadala. A protestantizmus Franciaországban a kálvinista alakot vette fel, ez azonban demokratikus synodalis szervezeténél fogva mindenfelé a köztársasági intézmény érdekében működött. IV. Henrik jól tudta ezt, midőn Rómával kibékült, különösen La Boétie, Montaigne barátja, Hotman Ferencz és D'Aubigné sokat beszéltek e szellemben. Franciaország királya nem érthette volna el a protestantizmus monarchikus formáját, amint az az anglikán-episkopalis és lutherán-consistorialis egyházban előtűnt, éppen azért, mert a francia protestánsok, kálvinisták is sokkalta nagyobb ellenségei voltak Luther tanainak s az anglikán egyháznak, mint a katolicizmusnak. S így az okos fejedelem nemzeti egyházat alapított katolikus névvel. A Gallianismus Lamennaisnak századunk második évtizedében megkísérelt esztelen reactiojaig állandóul francia nemzeti vallás maradt, melyet Napoleon, X. Károly, sőt ennek minisztere monseigneur Fraysinores is fentartott Rómával szemben. A 17-ik század egész művelődése ezen elv alapján állott, melynek győzelme lerontá az arisztokracziát, miután a feudalizmus az egész 16-ik század alatt Rómával volt összekötésben a francia államegység ellen s még XIV. Lajos uralkodásának első évei alatt is Róma és Spanyolország felé szólott az. Az államegység és a nemzeti vallás

nevében a feudalizmus utolsó maradványai is alárendeltettek a monarchiának. Még Bossuet halotti beszédében tűnik elő utoljára a leigázott irány utolsó vizsgálója, azután elenyészik az, mert a király az egész nemzet akarátának végrehajtója. IV. Henrik, Richelieu, Mazzarin, XIV. Lajos a legnépszerűbb uralkodók. A nemzet kívánta, hogy az állam hatalmas legyen, akarta, hogy az monarchikus legyen; más szavakkal a despotikus királyságot kívánta, mely mindent elkövetett, hogy a polgárháboru sebeit behegeszsze, az anyagi jólétet fokozza, a közigazgatás jobbítása, a közlekedés könnyebbitése, az ipar, kereskedelem és földművelés előmozdítása érdekében Sullytól Colbertig szünetlenül fáradozott.

Az ember azonban nemcsak kenyérből él. Franciaország dicsőséget, hirt is akart, mert a hír az egyetlen, mely pótolhatja vagy legalább lecsendesítheti egy nemzetnek ideál után érzett szükségét, hiszen a vallás benső élete tökéletesen meg volt öltve Franciaországban s a hír helyét az ösztön foglalta el. A monarchia aztán szerzett hirt a nemzetnek s e hirt nemcsak karddal szerezte. A francia udvar egész Európa részére az izlés mintája volt s a király védnöksége alatt oly irodalom fejlődött ki, mely egy századon át az összes irodalmi világnak szolgált mintaképül. Azonban itt is, mint a politikai és vallási kérdéseknél az egész nemzet állott a monarchia mögött, a nemzet minden oldalról támogatta a lábrakapott törekvéseket. S ha az előző század a vallásos fanatizmus kora volt, melyből sokan a skepticismus zászlója alá sorakoztak, a most következett korszakban spiritualistikus bölcseség fejlődött ki, mely ép úgy foglalkozott s bánt el a vallással, mint az állammal és egyházzal. A tizenhatodik század skeptikusai között, kik az életbölcseség egy-egy oldalát megvilágíták, egész világ fekszik. Rabelais, Montaigne, Chartron és Descartes ki a modern metaphisikát, mint Bacon a modern természettudományokat bevezette. Jellemző, hogy míg ekkor Franciaország az üzérkedésre adta magát, Anglia a szemlélettel foglalkozott. Nemesak Malebranche és Gassendi, hanem Pascal, Bossuet és Descartes nyomdokain haladnak, sőt napjainkig is a Cartesianizmus képezi Franciaország hivatalos bölcselmét.

Descartes azonban egyidejűleg a 17-ik század francia prózájának is megalapítója volt, mely alapjában maig is megmaradt. Bármily ügyetlennek és nehézkesnek tűnik is fel néha a Discours de la Methode szövege, úgy találjuk, hogy az modern francia, míg Brantome és Rabelais, sőt Montaigne és D'Aubigné is ófranciának tünnek fel századunk fiai előtt. Voiture és Balsac befolyását is könnyen túlbecsüljük. Lehet, hogy Sevigné asszony nagyobb részt Voiture által képezte magát; Bossuetnél is feltalálhatjuk a Balsac-féle iskola nyomait s Bossuet és Sévigné asszony a francia próza legnagyobb mesterei közé tartoznak, azonban nem ők az egyedüliek, s csakis másod-

sorban befolyásoltattak a fentemlített két író által; a francia próza nagy áramlata Pascaltól Laroche-foucauldig és Labruyéreig Descartes forrásából folyik. Hasonlóul van ez a költészettel is. A francziák Cousin, Gerarez, különösen azonban Nizard és szerzőnk is — erősen túlbecsülik Malherbe befolyását. Corneille volt az, kiben az olasz klaszszicizmus a spanyol romanticizmussal és a francia szellemmel kellő mérvben volt párosulva, hogy a tizenhetedik század költészetének határozott jellegét megadja. A renaissance vagyis az ókornak Olasz- és Spanyolországon keresztül hozott felfogása Cornilleben bírta egyedüli francia képviselőjét. Eléggé megvitatták már, mennyire voltak Trissinónak és Tassónak irodalmi elveik és munkáik Franciaországra befolyással s nem lehet eléggé kiemelni a hatást, melyet Spanyolország egész Európára, de mindenekelőtt Frankhonra e részben gyakorolt. A fény, melyet a spanyol monarchia a 17-ik század kezdetén árasztott, vakító volt valamennyi katolikus államnak. S valamint a vallás újítása onnét indult ki, úgy Spanyolország állami absolutizmusa is mintául szolgált Európának; nemesak valamennyi udvar, de különösen Ausztriai Anna és Mária Theresia udvarainak lovagai viseltek spanyol öltözetet, hanem a költők is spanyol jelmezbe öltöztetik műveiket.

D'Urfé „Astrée“-ja Montemayor „Dianá“-jának, Corneille „Cid“-je pedig Gaille de Castronak határozott utánczását mutatják fel. Corneille „Monteur“-je is spanyol eredetű, mint Moliere első darabjai egészen a „Festin de Pierre“-ig. A Don Quixot nemesen Spanyolországban volt legolvasottabb könyv a 17-ik században, hanem mindenfelé. Ekkor francia költészet nem létezett. Corneille „Cid“-je, melyben az egyszerű nyelvezet csinált legnagyobb hatást, tette le alapját a modern francia költészetnek. Ami azelőtt volt, vagy el lett feledve vagy csak nevről ismeretes, mint pl. Malherbe vagy pedig az ófrancia költészet-hez tartozik, mint pl. Mathurin Regnier.

Vajjon szerencse volt-e Franciaországra, hogy a Descartes és Corneille által mutatott utra tért a helyett, hogy Montaigne és Regnier utját követte volna, oly kérdés, mely felvett tárgyunkhoz nem tartozik. Elég ember van, (s az előttünk fekvő mű szerzője is ezek közé tartozik) kik azt hiszik, hogy a német költészet sem nyert azzal semmit, hogy a „bolygó zsidó“ és első „Faust“ verselését, hangját felcserélte az „Iphigenia“ és a „Természetes leányok“ hangjával. A dolog azonban így áll s az irodalomtörténészeknek nem feladata reflexiókba bocsátkozni a fölött, hogyan lett volna jobb. Ezt tevé Lotheisen, kinek könyvével talán hosszasan is foglalkoztunk, de ki megérdemelte ezt, mert nálánál jobban eddig nem jut eszünkbe, hogy valaki élénk állította volna a francia klaszszicizmus szükségszerűségét s annak Franciaország politikai és vallási történetével való összefüggését. S ezzel elérte azt, hogy ismét a francia klaszszicizmus felé fordítá az irodalom barátainak figyelmét.

mely czél ami szemünk előtt is lebegett, midőn fentebbiekben Lotheisen könyvéről szólva vargabetűt csináltunk s bekalandoztuk Franciaország XVII. századbeli területét, hogy némileg megismerkedjünk annak akkori viszonyaival.

IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI HIREK.

Puskinnak a híres orosz költőnek, kinek „Anyegin”-je Bérczy magyar fordításában közkezen forog, Moszkvában az oroszok szobrot emelnek. — A mű Opekusin orosz szobrásztól lesz és 85,000 rubelbe kerül.

Hugó Viktor „L'histoire d'un crime” (Egy bűn története) című könyve, mely I. Napoleonról szól, most az 58-ik kiadását éri — s több mint 200,000 példányban kelt el.

Bodenstedt Frigyes, híres német költő, ki januárban Budapestre jön fölolvadásokat tartani, — Stuttgartban „Élet és művészet” cím alatt almanachot ad ki — nagynevű német írók közreműködésével.

Wagner Richard zene-drámai iskolája január 1-én nyílik meg Bayreuthban.

„**Az intendáns által**” ez a címe azon vigjátéknak, melylyel Heunle asszony, a bécsi városi színház által kitűzött 100 arany jutalmat elnyerte. Heunle asszony egy becsületes órás mester oldalbordája Erdingenből.

Róma tanácsa elhatározta, hogy a Colonna nevű palotában, hol Petrarca az időben lakott, midőn a babér koszorút elnyerte, — egy emléktáblát fog emeltetni.

Majthényi Flóra munkatársunk, újévtől egy szépirodalmi hetilapot fog szerkeszteni és kiadni, melynek jövedelméből egyrészt a török sebesültek javára fordít. E nemeslelkűhatározata a jeles költőnőnek mindenesetre elismerésre és pártolásra méltó.

„**A világ minden államának postaügye**” ezimen Bösörmenyi Kálmán, helybeli postatiszt, füzetes folyóiratot indított meg, melyből az I. füzet már meg is jelent. Mint szakmú első e nemből s szerző nagy szorgalmáról és kitűnő szakképzettségéről tesz fényes bizonyítékot. A műben röviden s meglehetősen lényagosan az írás története is elő van adva. Ajánljuk az érdeklődők figyelmébe. Megrendelhető szerzőnél Debreczenben 1 frt 60 kron; egyes füzet ára 40 kr.

Don Pedró (Bartók Lajos) megvált az „Üstökös”-től, mivel Jókai, a lap felelős szerkesztője, korszalását fejezte ki határon tulmenő személyeskedéseire nézve. Mint halljuk, új éleztapot akar indítani, melyre ugyan nem nagy szükség van különösen, ha nem igyekszik ezentúl egy kis higgadtabb gondolkodásra.

„**Beszélyek**” cím alatt egy csinosan kiállított füzet küldetett be szerkesztőségünkhöz, melyet Farkas Bertalan írt. A beszélyek meglehetősen kezdetlegesek, lélektani következetlenségekkel telve; hozzá pongyola, gyöngye kidolgozásuk, néhol kétértelmű kifejezésük azt a kis valamiét elveszi a kötetnek, amit az elég élénk előadás talán szerezne.

A mű különben Lévay Józsefnek, szerző egykori tanárának, van ajánlva, mi nem nagy dicsőséget szerez az érdemes író számára.

Lapunk új évtől nagyobb terjedelemben és új besztással fog megjelenni. A második évfolyamra szóló felhívásunkat közelebb adjuk.

Barbás Miklóst jubileumi ünnepélyen közelebb Huszár Adolf egy általa készített mellszoborral lepte meg.

A nemzeti színházban Vörösmarty emlékére hétfőn „Az áldozat”-ot adták.

Dömötör János hátrahagyott műveire hirdetnek előfizetést az elhunyt barátai Szász Károly, Nagy Miklós, Baráth Ferencz és Baksay Sándor. A mű december végén jelenik meg s előfizetési ára 1 frt, mely a Franklin társulathoz küldendő.

Csáthy Károly könyvkereskedése az új évre igen csinos tárcza és hölgnaptárt adott ki, melyet maga olcsósága is ajánl.

„**A nép zászlója.**” mai számunkban levő hirdetését ajánljuk az érdeklődők becses figyelmébe. Szabad szellemű politikai elve, kitűnő szépirodalmi része és szerfeletti olcsósága különben elég ajánlat mellette.

A Dolinay Gyula által jelesen és nagy gonddal szerkesztett „Hasznos Mulattató”-nak 22-ik füzete következő érdekes tartalommal jelent meg: 1. Közelgő tél. Költemény, Várady Antaltól. — 2. Az élet harciosa. Elbeszélés, írta: Csengey Gusztáv. — 3. Gyászviséletek és szokások (Németből). — 4. Adomák. — 5. Az elválás. Költemény, Dengi Jánostól. — 6. A pontatlan-ság. Közli: Horváth Ádám. — 7. A tiz parancsolat. Beszélyke, D. Gy.-tól. — 8. Herczegi szivesség. — 9. Ujra dohányszik. — 10. A disznó élete és halála. Közli: Városh Mihály. — 11. Innen-onnan. — Nem kell csókolni és csókoltatni a gyermekeket. — Egy nő, ki egy teljes esztendő aludt át. — Majom, mint a bor áldozata. — Hogy kell kioltani a petroleum-lámpákat. — Vegyes közlemények. — Számrejtvény, betű-talány, tréfás-kérdések, koczka-rejtvény, megfejtések. — Borítékon: Szerk. mondanivalók, megfejtők nevei, hirdetés.

A „Leányok Lapja” című nagy érdekeltséget keltett folyóirat 22-ik füzete, a következő tartalommal jelent meg: 1. A kosár. Színmű Csengey Gusztávtól. — 2. Őszi virág. Költemény Paskuj Lajostól. — 3. Utzéli történet. Rajz, írta: B. Büttner Lina. — 4. Találmányok, felfedezések. — 5. A király viz. Költemény Városh Mihálytól. — 6. A Kandalló mellett. Csevegés egyről-másról Laczházytól. — 7. Növénytan apróságok R. K.-tól. — 8. Jegyzetek a gazdasszonykodás és háztartás köréből. — 9. Feleletek. 10. Kérdezősködések. — 11. Mindenfélék. — 12. Számrejtvény, rejtett szó, sakk feladvány, megfejtők névsora. — Megjelen havonként kétszer harmad fél iven, diszes, szalonkiállításban. Előfizetési ára negyedévre 1 frt. Szerkeszti és kiadja: Dolinay Gyula Budapest őszutca 15. — Teljes számú példányok kaphatók.

A karok... no a karok: csináltak, amit csinálhattak. Különben „Kicsire nem nézünk.“

Nov. 25 én. Feleki Miklós ismert népszinműve: „**Angyal Bandi.**“ Örvendünk, hogy Temesváryt gyakrabban van alkalmunk láthatni, mert mindannyiszor tapasztaljuk, hogy, amit kezébe vesz, abból csinál is valamit. A czimszerepben most is oly kerekded alkötásban gyönyörködtünk, amely méltó régi jó hirnevéhez.

A két betyárt Szabó Bandi és Toldi személyesíték szintén jelesül, bár nem igen bännök, ha Toldi helyett mást láthatnánk, még pedig saját érdekében, mert az az össze-viszsa szerepeltetés, amit nála jóideje észlelhetünk, nem igen válik előnyére és gátul szolgálhat erősebb előhaladásában. Nyilvay Irmára nézve, aki ezuttal Peták csaplár feleségét adta, az igazat megvallva, nemsokára kifogyunk a dicséretekből és szinte azt gondoltuk már, hogy csak akkor kellene megemliteni, ha a rendestől némileg eltérőleg játszik vagy énekel. De minthogy ekkép, minden valószínűségi számítás szerint, alig lehetne alkalmunk róla valaha megemlékezni, hát csak bizonyítjuk újból is, hogy biz ő kitünően játszott, kitünően énekelt. — „Dixi et salvavi animam.“

A többi darabok közül csak kettő érdemel kiválóbb említést.

Nov. 29-én került színre Moretto classicus szépségű vigjátéka, a „**Közönyt közönnnyel**“ Györi Vilmos remek fordításában. Temesvárynak Carlos legkitünőbb szerepei közé tartozik s azt ez alkalommal is annyi tanulmányt és művészetet produkálva adta, hogy igazat kell adnunk azoknak, kik őt a társulat legjobb színészének vallják.

Temesváryné rohamos haladást tanusít; mert Dianában majdnem sikerült elérnie ama magaslatot, a melyet e szerep személyesítőjétől követel és naponta több műélvezetet szerez szép játékával; értelmes, kifejező és sok helyütt bensőségteljes szavallatával. Az sem utolsó érdeme, hogy mindig elkészülten találjuk őt. Szóval csak gratulálhatunk magunknak, hogy őt társulatunk rendes tagjai közé számíthatjuk.

Kun ságról ez alkalommal szintén elismerőleg szólhatunk, mert Polilla sok routint igénylő szerepét meglehetősen adta. Meglehetősen mondjuk, mert daczára annak, hogy sokkal nagyobb eredménnyel működött, mint sok-mászor, mégis elég kívánnivalót hagyott hátra. Toldy bizonyára megfelelőbben adhatta volna e szerepet és fel nem foghatjuk, hogy miért nem adatott neki az.

Decz. 4-én Csiki Gergely 100 arany pályadíjat nyert eredeti vigjátéka, a „**Jóslat.**“

A körülményekhez képest ez is elég jól adatott, bár kétségtelen, hogy a mult idényben sokkal sikerültebb előadásában gyönyörködhettünk.

Temesváryné most is kitűnt. Szép felfogással és alakjában fenkölt méltósággal személyesíté a jóda szent papnőjét és különösen ama jelenetben, midőn Helios vallomására a szerelemről beszél, oly

gyönyörűen eltalálta az érzelem meleg, hol tartózkodó, hol kitörő hangját s oly meglepőleg szavalt, hogy ha eddig kétkedhettünk volna hivatásában, ez egyetlen jelenettel képes leendett meggyőzni bennünket.

Foltényiné mint „**Harpya**“ kedvesen nevetéséges alakot mutatott be s oly sikerülten pathetizált, hogy szintén méltán érdemelte ki a közönség tapsait.

Deák Katánál mindig annyi buzgóságot tapasztalunk, hogy el nem mulaszthatjuk neki ezuttal, midőn Lerina kis szerepében újból bebizonyította tehetségét és odaadását a színügy iránt: ugyancsak a színügy nevében őszinte méltánylásunkat kifejezni.

Hogy Toldy, Lovászi, Aranyosi és Foltényi derék, hasznavehető tagjai társulatunknak: az elismert dolog.

A darabok kiállítása ugyan gyakorta igen-igen szegényes, de ha ez ellen, tekintve színi viszonyainkat, nem is tartjuk időszerűnek a határozottab fellépést: olyan bántó anachronismust — amely szintén a kiállítás gyarlóságáról regél — hogy az atheni ifjak hárma, a jóda szolgálja, még maga Apolló főpapja is sárga csizmába, egyik-másik plane magyar csizmában képviseli a 200 év előtti görög divatot: mégsem esik jól látnunk. Hisz ha az ilyesmire figyelmet fordítani szükségtelen, akkor dobjunk félre minden jelmezt, meg decoratiót és játszunk végig drámát, vigjátékot, operát, meg bármi istencsudát akár „slafrokkban,“ meg papucsokban, legalább kényelmes lesz, a hatás meg egy és ugyanaz. Talán csak nem akarjuk magunkat kitenni afféle jogosult gunyolódásoknak, mint a balassa-gyarmatiak az ő lepedős Coriolánjukkal, pedig a lepedő csak ugy helyettesítheti a palliumot, mint a magyar csizma a cothurnust.

VEGYES HIREK.

* **A királyfi egy magyar főur bálján.** Vasárnap Deczember 2-án este gróf Andrassy Manó fürdőutca palotájában ritka fényű bál volt, melyet különösen az tett nevezetessé, hogy Rudolf trónörökös ő fensége is látogatásával tisztelte meg s belevegyülvén a magyar főurak társaságába, derült mulatság között egész éjet töltött a bálban az ország jövő királya. A terem fényben usztak: az ezer meg ezer csillogó láng oly díszítésre vetette világát, melyben kiváló izlésű elrendezéssel ölelkeztek a művészettel a természet diszei a délszaki növények; a termekben a magyar aristokraták gyűltek össze, salonöltönyökben, suhogó selyemben. Éjjeli 11 órakor érkezett meg a trónörökös; — lenn a lépcsőházban, mely gyönyörűen volt ékesítve virágbokrokkal, szönyegekkel, a házigazda gróf Andrassy Manó ur fogadta, kifejezvé legmélyebb köszönetét a ritka kitüntetésért. Midőn a lépcsőn fölérték, a trónörökös a háziasszony üdvözölte s vezette be. A királyfi fekete salonöltönyben jelent meg; és mindig magyarul társalgott, a mi természetszerűleg azt eredményezte, hogy az egész társaság a haza nyelvén beszélt a bál alatt, s a mulatságnak kitünően magyar jellege

lett. A trónörökös előljárt példával a táncban is; nem mulasztott egyetlen tánczot sem — kivéve a csárdást. Annak a megmagyarázására, hogy miért vonja magát vissza nemzeti tánczunktól, azt hozta fel ő fensége, hogy Bajorországban már sokszor járta kedvvel e tánczot, de e diszes társaságban, hol e nemben a hölgyek mindegyike remekel, — vissza kell vonnia magát. — Egyébként azonban kitünő kedvvel vett részt a tánczokban; az első quadrillt gróf Andrássy Manó nagyobbik leányával, Etelka kisasszonynyal járta el, a másodikat meg a kisebbikkel, Irma gróf kisasszonynyal.

A cotillon, mely annyi változatosságot, annyi kedves helyzetet teremt, ő fenségét felette mulattatá. A cigányzene majd felvillanyozó, majd ringató dallamai mellett a jókedvű mulatság hajnalig tartott s a trónörökös fesztelen jó kedvvel reggel fél ötig mulatott s kedves emlékekkel vett búcsut a magyar főúr báljától, mert ez volt az első eset, hogy ő fensége a magyar aristocraták körében bálban mulatott; — de alig az utolsó. Mikor távozott, kifejezte a grófnak örömét, hogy alkalma volt résztvenni e diszes társaság bálján, hol olyan jól mulatott; a királyfi után a többiek is elszéledtek. A hölgykoszoru, — az ő magyar családok legszebb virágszájai — leginkább fehérben jöttek el; a háziasszony fekete selyemruhát öltött magára, melyben aranyhímzés tündökölt. A comtessek közül Etelka grófkisasszony ruhája rózsabimbó hímzéssel volt diszítve gazdagon, Irma grófkisasszonyé fehér selyem volt gyöngyvirágokkal kivarrva.

Thiers sirját a párisi technikusok gyönyörű koszorúval diszítették föl a mult szerdán. Fölhasználva e szabad napjukat, a héten mintegy 500-an kimentek a Père Lachaise temetőbe s megkoszorúzták a nagy államférfiu sirját. A koszoru egy méter átmérőjű s az intézet egyik tanára a következő szavakkal tette a sirra: „A feledhetlen Thiersnek a polytechnikumi iskola, a köztársaság gyermekei, a haza védői!“ E manifestatio, mely rendben folyt le, bár igen sok nézője akadt, hir szerint az iskola kormányzójának tudta s beleegyezése nélkül történt.

— **A cséry-villában** elkövetett négyes gyilkosság áldozatai közül kettő végvonaglásban van, az egyik gyermek életben maradásához azonban alapos reményt kötnek az orvosok. A tettes nyomoztatik, a rendőrség egész erélylyel folytatja a vizsgálatot, mindeddig rejtelmekkel küzd azonban és a valódi tettes nyoma kipuhatolható nem volt.

KIADÓI ÜZENET.

F. Ujfalussy Hona urhölgynek S.-A.-Ujhelyben. Deczemberi számtól kezdve a lapot kívánsága szerint küldjük — mi jobbnak látnók ha nagysád — még egy frtot küldene — a mikor is mi az egész évnegyedre szóló megjelent példányokat küldenénk önnek — a küldött számban folytatások vannak — ha az előbbieket nem olvasta, mit sem ér vele.

Paál Gynla urnak Fekete-Gyarmaton. A most küldött 1 frt 50 krral — ön már az 1878. évi Január 1-én kezdő uj negyedre fizetett elő.

Rendes Levelező Kassán. — Köszönöm a küldeményt — miért hallgat — nincsen semmi uj és érdekes szülővárosomban?

— **Tiszteletteljesen kérjük t. helybeli és vidéki előfizetőinket, hogy a hátralevő előfizetési pénzt kiadó hivatalunknak (varga utca, 2256. sz. a.) mielőbb beküldeni sziveskedjenek.**

TRÉFÁK ÉS ADOMÁK.

Közlő jegyzeteiből: Gróf Csáky Alfonz.

Gyerek logika.

Egy 7 éves gyereknek, kit jó esze miatt mindenki csudált, azt mondá egy ur, hogy akik gyerekkorukban igen okosok, később rendesen igen ostobák lesznek.

— De okos lehetett maga kis korában! — volt a gyerek válasza.

* * *

Kire bizhatjuk titkainkat?

E kérdésre azzal felelt egy elméncz, hogy ha z u g o k r a leginkább lehet titkainkat bizni, mert azoknak ugyse hiszi el senki, mikor igazat mondanak is.

* * *

Hideg vér.

— Siessen, nagyságos uram, várnak önre, — sürgeté az inas lassu vérü uraságát.

— Várnak? — jegyzé meg az, akkor hát nem kell sietnem.

* * *

A hálás tolvaj.

Kanállopásért huszonöt botra ítélték a tolvajt, de a tizedik ütésnél oly rosszul lett szegény, hogy a többi elengedte neki a biró.

Az isten fizesse vissza önnek ezerszer, a mit nekem elengedni szives volt, — felelé kinjában a távozó.

A leg tartalmasabb politikai hetilap

„A NÉP ZÁSZLÓJA.“

Szerkeszti **Mende Bódog.**

Megjelen minden szombaton, ugy hogy vasárnap már a legtávolabbi vidékeken is olvasható.

Előfizetési ára negyedévre 1 frt 50 kr.

Aki négy előfizetöt gyűjt, egy példányt ingyen kap.

„A NÉP ZÁSZLÓJA“ kiadóhivatala.

Budapest, Lipót-utca 2. szám.